

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Niende Afdeling)

21. september 2023*

»Præjudiciel forelæggelse – direktiv 93/13/EØF – urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler – lån med pant i fast ejendom indekseret efter en udenlandsk valuta – kriterier ved bedømmelsen af, om et vilkår er urimeligt – nationalt register over almindelige vilkår og betingelser, der anses for ulovlige – informationspligt«

I sag C-139/22,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie (retten i første instans i Warszawa – tingstedet Warszawa, Polen) ved afgørelse af 18. januar 2022, indgået til Domstolen den 25. februar 2022, i sagen

AM,

PM

mod

mBank S.A.,

procesdeltager:

Rzecznik Finansowy,

har

DOMSTOLEN (Niende Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, L.S. Rossi, og dommerne S. Rodin (refererende dommer) og O. Spineanu-Matei,

generaladvokat: A.M. Collins

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

* Processprog: polsk.

efter at der er afgivet indlæg af:

- AM og PM ved radcowie prawni W. Bochenek og T. Zaremba,
- mBank S.A. ved radca prawny A. Cudna-Wagner og adwokat B. Miąskiewicz,
- den polske regering ved B. Majczyna og S. Żyrek, som befuldmægtigede,
- den portugisiske regering ved P. Barros da Costa, A. Cunha, B. Lavrador, L. Medeiros og A. Pimenta, som befuldmægtigede,
- Europa-Kommissionen ved I. Galindo Martín, S.L. Kaléda, U. Małecka og N. Ruiz García, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT 1993, L 95, s. 29).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem på den ene side AM og PM, to forbrugere, og på den anden side mBank S.A. vedrørende sidstnævntes brug af almindelige vilkår og betingelser, der er opført i det nationale register over almindelige vilkår og betingelser, der anses for ulovlige (herefter »det nationale register over ulovlige vilkår«).

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 24. betragtning til direktiv 93/13 har følgende ordlyd:
»[...] medlemsstaternes retsmyndigheder og administrative organer skal råde over tilstrækkelige og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige vilkår i forbrugeraftaler til ophør.«
- 4 Direktivets artikel 2, litra b), bestemmer:
»I dette direktiv forstås ved:
[...]
b) »forbruger«: en fysisk person, der i forbindelse med de af dette direktiv omfattede aftaler ikke handler som led i sit erhverv.«

5 Det nævnte direktivs artikel 3 bestemmer:

»1. Et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren.

2. Et kontraktvilkår anses altid for ikke at have været genstand for individuel forhandling, når det er udarbejdet på forhånd, og forbrugeren derved ikke har haft nogen indflydelse på indholdet, navnlig i forbindelse med en standardkontrakt.

Den omstændighed, at visse elementer i et kontraktvilkår eller et enkelt kontraktvilkår har været genstand for individuel forhandling, udelukker ikke anvendelse af denne artikel på resten af en aftale, hvis en samlet vurdering fører til den konklusion, at der alligevel er tale om en standardkontrakt.

Hvis en erhvervsdrivende hævder, at et standardiseret kontraktvilkår har været genstand for individuel forhandling, har han bevisbyrden.

3. Bilaget indeholder en vejledende og ikke-udtømmende liste over de kontraktvilkår, der kan betegnes som urimelige.«

6 Direktivets artikel 4 er affattet på følgende måde:

»1. Det vurderes, om et kontraktvilkår er urimeligt, under hensyn til hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og ved på tidspunktet for aftalens indgåelse at tage hensyn til alle omstændighederne i forbindelse med dens indgåelse samt til alle andre vilkår i aftalen eller i en anden aftale, som hænger sammen med denne, jf. dog artikel 7.

2. Vurderingen af, om kontraktvilkårene er urimelige, omfatter hverken definitionen af aftalens hovedgenstand eller overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, for så vidt disse vilkår er affattet klart og forståeligt.«

7 Artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren, og at aftalen forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår.«

8 Direktivets artikel 7, stk. 1 og 2, bestemmer følgende:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at der i forbrugernes og konkurrenternes interesse findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør.

2. De i stk. 1 nævnte midler skal omfatte bestemmelser, i henhold til hvilke personer eller organisationer, der ifølge national lov har en legitim interesse i at beskytte forbrugerne, efter national ret kan indbringe en sag for retsmyndighederne eller de kompetente administrative myndigheder, for at disse kan afgøre, om kontraktvilkår, der er udarbejdet med henblik på generel anvendelse, er af urimelig karakter, og anvende egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af sådanne kontraktvilkår til ophør.«

9 Det nævnte direktivs artikel 8 bestemmer:

»Medlemsstaterne kan inden for det område, der omfattes af dette direktiv, vedtage eller bevare strengere bestemmelser, der er forenelige med Traktaten, for at sikre en mere omfattende beskyttelse af forbrugerne.«

Polsk ret

10 Artikel 76 i Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Republikken Polens forfatning) har følgende ordlyd:

»De offentlige myndigheder beskytter forbrugere, brugere og lejere mod aktiviteter, der truer deres sundhed, privatliv og sikkerhed og mod urimelig handelspraksis. Omfanget af denne beskyttelse fastsættes ved lov.«

11 Artikel 22¹ i ustawa – Kodeks cywilny (den civile lovbog) af 23. april 1964 (Dz. U. de 1964, nr. 16, pos. 93) i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen (herefter »den civile lovbog«), fastsætter:

»Ved »forbruger« forstås enhver fysisk person, som ved indgåelsen og opfyldelsen af en aftale om forbrug ikke handler som led i udøvelsen af en erhvervsmæssig virksomhed eller nogen anden form for økonomisk aktivitet.«

12 Den civile lovbogs artikel 58, stk. 1, fastsætter:

»En retshandel, der er i strid med loven, eller som har til formål at omgå loven, er ugyldig, medmindre andet fremgår af en relevant bestemmelse, bl.a. at de ugyldige bestemmelser i retsakten skal erstattes af de relevante bestemmelser i loven.«

13 Den civile lovbogs artikel 385¹, stk. 1 og 3, bestemmer:

»1. Vilkår i en forbrugeraftale, som ikke har været genstand for en individuel forhandling, er ikke bindende for forbrugeren, hvis de fastsætter den pågældendes rettigheder og pligter på en måde, som er i strid med god moral og groft tilsidesætter forbrugeren's interesser (ulovlige kontraktvilkår). Denne bestemmelse berører ikke vilkår, som fastsætter parternes hovedydelse, herunder prisen eller vederlaget, hvis de er klart og entydigt formuleret.

[...]

3. Vilkår i en forbrugeraftale, der ikke har været genstand for en individuel forhandling, er kontraktvilkår, hvis indhold forbrugeren ikke har kunnet have nogen reel indflydelse på. Dette gælder navnlig for kontraktvilkår, der stammer fra en standardkontrakt, som kontrahenten har foreslået den nævnte forbruger.«

14 Den civile lovbogs artikel 385² har følgende ordlyd:

»Prøvelsen af, om et kontraktvilkår er foreneligt med god moral, foretages på tidspunktet for kontraktens indgåelse under hensyntagen til kontraktens indhold, omstændighederne ved indgåelsen af aftalen samt de øvrige aftaler, der er forbundet med aftalen, og hvori de bestemmelser, der skal bedømmes, indgår.«

- 15 Artikel 479³⁶ i ustawa – Kodeks postępowania cywilnego (den civile retsplejelov) af 17. november 1964 (Dz. U. 1964, nr. 43, pos. 296) i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen (herefter »den civile retsplejelov«), bestemte:
- »Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów [(den regionale domstol i Warszawa – domstol i sager om konkurrence- og forbrugerbeskyttelse, Polen)] har kompetence til at erklære klausuler i en standardkontrakt for ulovlige.«
- 16 Den civile retsplejelovs artikel 479⁴², stk. 1, bestemte:
- »Såfremt der gives medhold i et søgsmål, skal retten i domskonklusionen citere indholdet af de bestemmelser i den pågældende standardkontrakt, der anses for ulovlige, og forbyde anvendelsen af disse bestemmelser.«
- 17 Den civile retsplejelovs artikel 479⁴³ havde følgende ordlyd:
- »En endelig dom får virkning over for tredjemand, så snart det vilkår i den pågældende standardkontrakt, der er erklæret ulovlig, er opført i det register, der er omhandlet i artikel 479⁴⁵, stk. 2.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 18 Den 7. oktober 2009 indgik sagsøgerne i hovedsagen, der er gift med hinanden, en aftale med mBank om lån med pant i fast ejendom for fysiske personer, der var indekseret efter vekselkursen for schweizerfranc (CHF) (herefter »den i hovedsagen omhandlede låneaftale«). Denne aftale vedrørte et lån på 246 500 polske zloty (PLN) (ca. 54 560 EUR). Den fastsatte en variabel rentesats, der var fastsat som basisrenten på *3 Month London Interbank Offered Rate* (LIBOR 3M) for den valuta, som lånet var ydet i, forhøjet med bankens faste margin på 2,70% i hele lånets periode.
- 19 I forbindelse med den i hovedsagen omhandlede låneaftale underskrev sagsøgerne i hovedsagen en erklæring om, at de havde gjort sig bekendt med de risici, der var forbundet med undertegnelsen af denne aftale, samt aftalens betingelser.
- 20 På tidspunktet for låneansøgningen havde AM, der havde en universitetsuddannelse med efterfølgende doktorgrad, været ansat hos mBank i tre og et halvt år. En ansat hos mBank havde forelagt AM en oversigt over udviklingen i vekselkursen CHF/PLN i de tre år, der gik forud for indgivelsen af denne ansøgning, samt en simulering, der forudså udviklingen i gældens størrelse og låneafdragene i tilfælde af en forhøjelse af denne vekselkurs. PM, som underskrev låneansøgningen og den i hovedsagen omhandlede låneaftale, havde derimod hverken deltaget i proceduren for ydelse af det samme lån eller i møderne med mBanks ansatte.
- 21 Den 7. april 2020 har AM og PM anlagt sag ved Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie (retten i første instans i Warszawa – tingstedet Warszawa, Polen), som er den forelæggende ret, mod mBank med påstand om, at visse af vilkårene i den i hovedsagen omhandlede låneaftale er ugyldige. I forbindelse med dette søgsmål har de nedlagt påstand om, at mBank tilpligtes at betale dem et beløb på 37 439,70 PLN (ca. 8 290 EUR) med tillæg af lovbestemte renter som tilbagebetaling af afdrag på hovedstol og renter, for så vidt som disse er blevet

opkrævet med urette, og, såfremt den forelæggende ret fastslår, at denne aftale er ugyldig, et beløb på 74 768,63 PLN (ca. 16 550 EUR) med tillæg af lovbestemte renter som tilbagebetaling af de beløb, som sagsøgte i hovedsagen har modtaget.

- 22 Den forelæggende ret har anført, at Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (formanden for den polske konkurrence- og forbrugerbeskyttelsesmyndighed, Polen) den 5. august 2014 opførte kontraktvilkår af den type, der anvendes af mBank, og hvorefter »rater af renterne og afdrag på hovedstol og renter skal tilbagebetales i [polske zloty] efter konvertering i henhold til den vekselkurs for [schweizerfranc], der fremgår af [...] Bank S.A.-kurstabellen, som var gældende på tilbagebetalingsdagen kl. 14.50«, i det nationale register over ulovlige kontraktvilkår.
- 23 Formanden for den polske konkurrence- og forbrugerbeskyttelsesmyndighed, opførte endvidere den 25. maj 2021 kontraktvilkår af den type, der anvendes af mBank, i det nationale register over ulovlige kontraktvilkår, idet vilkårene bestemte, at »de købs- og salgskurser for udenlandsk valuta, der finder anvendelse på en given hverdag, kan ændres. Beslutningen om at ændre vekselkursens størrelse og hyppigheden af denne ændring træffes af banken under hensyntagen til kriterierne i stk. 6«, og »købs- og salgskurserne for udenlandsk valuta og størrelsen af vekselkursforskellen fastsættes under hensyntagen til følgende faktorer: 1) de nuværende valutakursnoteringer på interbankmarkedet, 2) udbud af og efterspørgsel efter valuta på det nationale marked, 3) forskelle i rentesatser og inflationsrater på det nationale marked, 4) valutamarkedets likviditet, 5) betalings- og handelsbalancen«.
- 24 Ifølge den forelæggende ret er kontraktvilkår, der svarer til eller er identiske med dem, der blev opført i det nationale register over ulovlige vilkår den 5. august 2014 og den 25. maj 2021, blevet kendt urimelige af de polske retsinstanter med den begrundelse, at sådanne kontraktvilkår giver den pågældende bank ret til frit at fastsætte vekselkursen for den udenlandske referencevaluta og følgelig retten til frit at fastsætte størrelsen af det beløb, som en låntager skal betale, og dette selv om denne låntager samtidig er forpligtet til udelukkende at tilbagebetale lånet i polske zloty.
- 25 Den forelæggende ret har desuden konstateret, at vilkårene i den i hovedsagen omhandlede låneaftale har samme indhold som de vilkår, der er opført i det nationale register over ulovlige vilkår og nævnt i denne doms præmis 23.
- 26 Den nævnte ret ønsker oplyst, om den blotte konstatering af, at en aftale indeholder et vilkår, hvis indhold svarer til et vilkår, der er opført i det nationale register over ulovlige vilkår, er tilstrækkelig til at fastslå, at dette vilkår udgør et ulovligt kontraktvilkår, uden at det er nødvendigt at undersøge og fastslå omstændighederne ved indgåelsen af denne aftale.
- 27 Selv om den i hovedsagen omhandlede låneaftale indeholder vilkår, som fastsætter, at dette lån skal tilbagebetales i polske zloty, idet mBank omregner denne valuta til schweizerfranc til sin egen vekselkurs, indeholder den ligeledes et vilkår, der er resultatet af den nye affattelse af mBanks almindelige betingelser, dateret den 1. juli 2009, som fastsætter en mulighed for sagsøgerne i hovedsagen for at tilbagebetale det nævnte lån direkte i schweizerfranc. De nævnte sagsøgere kan således konvertere det beløb, der skal tilbagebetales månedligt efter vekselkursen hos en bank efter deres eget valg, og er ikke længere afhængig af den vekselkurs, som mBank har fastsat.
- 28 Den nationale retspraksis er ikke ensartet med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt et kontraktvilkår kan miste sin urimelige karakter som følge af et andet vilkår i denne aftale, som gør vilkåret fakultativt.

- 29 Uden at dette berører spørgsmålet om, hvorvidt de to pågældende vilkår automatisk skal erklæres urimelige, skal den forelæggende ret i det mindste vurdere, om det vilkår, som fastsætter, at den i hovedsagen omhandlede låneaftale indekseres til schweizerfranc, er urimeligt, for så vidt som dette vilkår på intet tidspunkt er blevet opført i det nationale register over ulovlige vilkår.
- 30 I denne sammenhæng er den forelæggende ret i tvivl om, hvorvidt mBank også havde været forpligtet til at fremlægge oplysninger om valutarisikoen for AM, dennes ansatte på tidspunktet for ansøgningen om lån, henset til dennes uddannelse og erhvervs erfaring.
- 31 I benægtende fald, dvs. i det tilfælde, hvor – når en erhvervsdrivende indgår en enkelt aftale med to forbrugere – intensiteten af den oplysningspligt, der påhviler den erhvervsdrivende, kan variere, alt efter hvilken forbruger der er tale om, ønsker den nævnte ret oplyst, hvilke konsekvenser der kan følge heraf, navnlig med hensyn til muligheden for at fastslå, at et vilkår er urimeligt, eller endog at denne aftale er ugyldig, i forhold til kun den ene af disse to forbrugere.
- 32 Under disse omstændigheder har Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie (retten i første instans i Warszawa – tingstedet Warszawa) besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Skal artikel 3, stk. 1, artikel 7, stk. 1 og 2, samt artikel 8 i [direktiv 93/13] samt effektivitetsprincippet fortolkes således, at det for at an[se] et kontraktvilkår, som ikke er individuelt forhandlet, som et urimeligt kontraktvilkår, er tilstrækkeligt at fastslå, at indholdet af det pågældende kontraktvilkår svarer til indholdet af en standardkontraktbestemmelse, der er indført i registret over [ulovlige vilkår]?
- 2) Skal artikel 3, stk. 1, i [direktiv 93/13] fortolkes således, at bestemmelsen er til hinder for en [national retspraksis], hvorefter et urimeligt kontraktvilkår mister sin urimelige karakter, hvis forbrugeren kan beslutte at opfylde sine kontraktlige forpligtelser på grundlag af et andet kontraktvilkår, som er rimeligt?
- 3) Skal artikel 3, stk. 1, og artikel 4, stk. 1, i [direktiv 93/13] fortolkes således, at den erhvervsdrivende har en forpligtelse til at oplyse enhver forbruger om aftalens væsentlige karaktertræk og de risici, der er forbundet med aftalen, selv om den specifikke forbruger har den relevante viden inden for det pågældende område?
- 4) Skal artikel 3, stk. 1, artikel 6 [, stk. 1,] og artikel 7, stk. 1, i [direktiv 93/13] fortolkes således, at det i tilfælde, hvor flere forbrugere indgår den samme aftale med en erhvervsdrivende, er muligt at antage, at de samme kontraktvilkår er urimelige over for den ene forbruger og rimelige over for den anden, og i givet fald kan en konsekvens heraf være, at aftalen viser sig at være ugyldig for den ene forbruger, og at aftalen for den anden forbruger vil være gyldig, og at [sidstnævnte forbruger] dermed pålægges alle forpligtelser, der følger heraf?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

- 33 Den forelæggende ret ønsker med det første spørgsmål nærmere bestemt oplyst, om artikel 3, stk. 1, artikel 7, stk. 1 og 2, og artikel 8 i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for, at de berørte nationale myndigheder anser et kontraktvilkår, der

ikke har været genstand for individuel forhandling, for urimeligt alene af den grund, at dets indhold svarer til indholdet af et vilkår i en standardkontrakt, der er opført i det nationale register over ulovlige vilkår.

- 34 I henhold til Domstolens faste praksis hviler den ved direktiv 93/13 indførte beskyttelsesordning på den betragtning, at en forbruger befinder sig i en svagere stilling end den erhvervsdrivende såvel hvad angår forhandlingsstyrke som informationsniveau (dom af 4.5.2023, BRD Groupe Societé Générale og Next Capital Solutions, C-200/21, EU:C:2023:380, præmis 24 og den deri nævnte retspraksis).
- 35 Dermed følger det først og fremmest af dette direktivs artikel 3, stk. 1, at et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge denne aftale til skade for den pågældende forbruger, idet et sådant urimeligt kontraktvilkår i henhold til nævnte direktivs artikel 6, stk. 1, ikke er bindende for forbrugeren. Sidstnævnte bestemmelse har til formål at erstatte den formelle balance, som aftalen indfører mellem medkontrahenternes rettigheder og forpligtelser, med en reel balance, der skal genindføre ligheden mellem parterne (jf. i denne retning dom af 4.5.2023, BRD Groupe Societé Générale og Next Capital Solutions, C-200/21, EU:C:2023:380, præmis 25 og den deri nævnte retspraksis).
- 36 På grund af arten og betydningen af den offentlige interesse, som den beskyttelse, der er sikret forbrugere, som befinder sig i en sådan svagere stilling, hviler på, pålægger det nævnte direktivs artikel 7, stk. 1, sammenholdt med 24. betragtning hertil, desuden medlemsstaterne at fastsætte egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør (dom af 4.5.2023, BRD Groupe Societé Générale og Next Capital Solutions, C-200/21, EU:C:2023:380, præmis 27 og den deri nævnte retspraksis).
- 37 Således som det fremgår af artikel 7, stk. 2, i direktiv 93/13, omfatter de førnævnte midler muligheden for, at personer eller organisationer, der har en legitim interesse i at beskytte forbrugerne, kan indbringe sager for domstolene for at få fastslået, om vilkår, der er udarbejdet med henblik på generel anvendelse, er af urimelig karakter, og for i givet fald at opnå, at de forbydes (dom af 26.4.2012, Invitel, C-472/10, EU:C:2012:242, præmis 36).
- 38 Da sagsøgerne i hovedsagen i det foreliggende tilfælde har anlagt sag ved den forelæggende ret vedrørende en bestemt aftale, er det ufornuddent at besvare det første spørgsmål i forhold til artikel 7, stk. 2, i direktiv 93/13.
- 39 Endelig fremgår det af 12. betragtning til dette direktiv, at det kun foretager en delvis og minimal harmonisering af de nationale lovgivninger om urimelige vilkår, idet medlemsstaterne gives mulighed for under overholdelse af EUF-traktaten at sikre den pågældende forbruger et højere beskyttelsesniveau ved at fastsætte strengere nationale bestemmelser end bestemmelserne i dette direktiv. I henhold til samme direktivs artikel 8 kan medlemsstaterne endvidere inden for det område, der omfattes af direktivet, vedtage eller bevare strengere bestemmelser, der er forenelige med traktaten, for at sikre en mere omfattende beskyttelse af denne forbruger (jf. i denne retning dom af 21.12.2021, Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, præmis 54 og den deri nævnte retspraksis).

- 40 Hvad angår det nationale register over ulovlige vilkår har Domstolen fastslået, for det første, at en mekanisme som dette register, der består i at opstille en liste over vilkår, der skal anses for urimelige, henhører under de strengere bestemmelser, som en medlemsstat kan vedtage eller bevare i medfør af artikel 8 i direktiv 93/13 (jf. i denne retning dom af 26.2.2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, præmis 61), og at dette register i princippet opfylder det opstillede formål om forbrugerbeskyttelse (jf. i denne retning dom af 21.12.2016, Biuro podróży »Partner«, C-119/15, EU:C:2016:987, præmis 36).
- 41 Konstateringen af, at et omtvistet kontraktvilkår er urimeligt, på grundlag af en sammenligning af dets indhold med indholdet af et vilkår, der er opført i det nationale register over ulovlige vilkår, kan nemlig hurtigt bidrage til, at de urimelige vilkår, der er anvendt i et stort antal aftaler, ophører med at have virkninger i forhold til forbrugere, der er parter i disse aftaler.
- 42 Domstolen har i øvrigt ligeledes på grundlag af artikel 8 i direktiv 93/13 fastslået, at medlemsstaterne kan udvide den beskyttelse, der er fastsat i dette direktivs artikel 3, stk. 1 og 3, sammenholdt med punkt 1 i bilaget til det nævnte direktiv, ved generelt at erklære de standardvilkår, som er opregnet i dette punkt, for urimelige, uden at der kræves en yderligere undersøgelse efter de kriterier, der fremgår af artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13 (dom af 19.9.2019, Lovasné Tóth, C-34/18, EU:C:2019:764, præmis 47).
- 43 For det andet har Domstolen fastslået, at for så vidt som det nationale register over ulovlige vilkår forvaltes på en gennemsigtig måde af hensyn til såvel forbrugerne som de erhvervsdrivende, og at det under overholdelse af retssikkerhedsprincippet holdes ajour, er indførelsen af dette register forenelig med EU-retten (jf. i denne retning dom af 21.12.2016, Biuro podróży »Partner«, C-119/15, EU:C:2016:987, præmis 36-39 og 43).
- 44 Domstolen har nemlig fastslået, at anvendelsen af ordningen om registrering af ulovlige vilkår forudsætter, at den kompetente nationale ret foretager en bedømmelse af, om det omtvistede kontraktvilkår svarer til et vilkår i almindelige forretningsbetingelser, der er kendt ulovligt, og som er opført i dette register, idet den pågældende erhvervsdrivende har mulighed for at anfægte denne overensstemmelse for en national ret med henblik på at fastlægge, om det nævnte kontraktvilkår, henset til samtlige relevante omstændigheder i hvert enkelt tilfælde, er materielt identisk med det, der er opført i et sådant register, navnlig henset til dets virkninger (jf. i denne retning dom af 21.12.2016, Biuro podróży »Partner«, C-119/15, EU:C:2016:987, præmis 40-42).
- 45 Det skal i øvrigt ligeledes bemærkes, at selv om medlemsstaterne i overensstemmelse med artikel 8 i direktiv 93/13 frit i deres nationale lovgivning kan fastsætte en undersøgelse ex officio, der er mere omfattende end den, som deres retsinstanser skal foretage i henhold til dette direktiv, eller endog forenklede procedurer for bedømmelsen af, om et kontraktvilkår som det i hovedsagen omhandlede er urimeligt, er den nationale retsinstans imidlertid som hovedregel forpligtet til at underrette tvistens parter om denne bedømmelse og til at opfordre dem til kontradiktorisk at drøfte den efter de fremgangsmåder, der er fastsat herom i de nationale processuelle regler (jf. i denne retning dom af 11.3.2020, Lintner, C-511/17, EU:C:2020:188, præmis 41 og 42).
- 46 Under disse omstændigheder skal det første spørgsmål besvares med, at artikel 3, stk. 1, artikel 7, stk. 1, og artikel 8 i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at disse bestemmelser ikke er til hinder for, at de berørte nationale myndigheder anser et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, for urimeligt alene af den grund, at dets indhold svarer til indholdet af et vilkår i en standardkontrakt, der er opført i det nationale register over ulovlige vilkår.

Det andet spørgsmål

- 47 Den forelæggende ret ønsker med det andet spørgsmål nærmere bestemt oplyst, om artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at et vilkår i en aftale, der som følge af betingelser for opfyldelsen af visse af den pågældende forbrugers forpligtelser, der er fastsat i vilkåret, skal anses for urimeligt, kan miste denne urimelige karakter på grund af et andet vilkår i denne aftale, der fastsætter muligheden for, at denne forbruger kan opfylde disse forpligtelser på andre betingelser.
- 48 Ifølge fast retspraksis på dette område omfatter Domstolens kompetence fortolkning af begrebet »urimeligt kontraktvilkår« som omhandlet i dette direktivs artikel 3, stk. 1, og i bilaget hertil, samt af de kriterier, som den nationale retsinstans kan eller skal anvende ved undersøgelsen af et kontraktvilkår i lyset af samme direktivs bestemmelser, idet det tilkommer denne retsinstans under hensyn til disse kriterier at træffe afgørelse om et særligt kontraktvilkårs konkrete kvalifikation i lyset af de faktiske omstændigheder i det konkrete tilfælde. Det fremgår heraf, at Domstolen skal begrænse sig til at give den nationale retsinstans de oplysninger, som denne skal tage hensyn til ved bedømmelsen af, om det pågældende kontraktvilkår er urimeligt (dom af 8.12.2022, Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest, C-600/21, EU:C:2022:970, præmis 38).
- 49 Det skal i denne forbindelse erindres, at det ved bedømmelsen af, om et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, er urimeligt, påhviler den nationale retsinstans under hensyntagen til kriterierne i artikel 3, stk. 1, og artikel 5 i direktiv 93/13 at afgøre, om et sådant vilkår under hensyntagen til omstændighederne i den konkrete sag opfylder det nævnte direktivs krav om god tro, jævnyrdighed og gennemsigtighed (jf. i denne retning dom af 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria og Bankia, C-70/17 og C-179/17, EU:C:2019:250, præmis 50 og den deri nævnte retspraksis).
- 50 Den nationale retsinstans skal ved bedømmelsen af, om det kontraktvilkår, som er grundlaget for den påstand, der er nedlagt for den, eventuelt er urimeligt, ganske vist tage hensyn til alle de andre vilkår i den pågældende aftale (dom af 27.1.2021, Dexia Nederland, C-229/19 og C-289/19, EU:C:2021:68, præmis 58 og den deri nævnte retspraksis), for så vidt som det, henset til aftalens indhold, kan være nødvendigt at vurdere den samlede virkning af alle vilkårene i den nævnte aftale (jf. i denne retning dom af 11.3.2020, Lintner, C-511/17, EU:C:2020:188, præmis 47 og den deri nævnte retspraksis).
- 51 Domstolen har imidlertid præciseret, at den nationale retsinstans i forbindelse med vurderingen af, om et vilkår er urimeligt, udelukkende skal stille sig på tidspunktet for indgåelsen af den pågældende aftale og navnlig på baggrund af samtlige omstændigheder i forbindelse med denne indgåelse vurdere, om dette vilkår i sig selv indebærer en skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser til fordel for den pågældende erhvervsdrivende, og dette selv om den nævnte skævhed kun kan opstå, hvis visse omstændigheder foreligger, eller det nævnte vilkår under andre omstændigheder endog kunne være til fordel for den pågældende forbrugers (jf. i denne retning dom af 27.1.2021, Dexia Nederland, C-229/19 og C-289/19, EU:C:2021:68, præmis 54 og 55).
- 52 I det foreliggende tilfælde fremgår det af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at den i hovedsagen omhandlede låneaftale indeholder vilkår, hvis indhold svarer til indholdet af vilkår opført i det nationale register over ulovlige vilkår, der forpligter en låntager til at tilbagebetale et lån, der er indekseret efter en udenlandsk valuta, udelukkende i national valuta, der er konverteret efter en vekselkurs, som frit er fastsat af den pågældende bank.

- 53 Den i hovedsagen omhandlede låneaftale indeholder desuden ligeledes andre vilkår, der gør det muligt for sagsøgerne i hovedsagen at tilbagebetale det pågældende lån direkte i schweizerfranc, hvilket har til følge, at de kan anskaffe sig det beløb, der månedligt skal tilbagebetales i denne valuta hos et pengeinstitut efter deres valg, uden at mBank frit kan fastsætte dette beløb. Som Europa-Kommissionen har fremhævet i sit skriftlige indlæg, udgør disse andre vilkår således en alternativ metode til tilbagebetaling af lånet for den pågældende forbruger i forhold til den, der er fastsat i de vilkår, der er omhandlet i den foregående præmis.
- 54 Det fremgår af denne doms præmis 23, at disse sidstnævnte vilkår er blevet anset for urimelige med den begrundelse, at de giver den pågældende bank ret til frit at fastsætte vekselkursen og dermed det beløb, der skal betales for ydelsen, og de bevirker af denne grund i sig selv en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser til fordel for den pågældende erhvervsdrivende. Den omstændighed, at denne skævhed eventuelt ikke opstår som følge af, at den pågældende forbruger under aftalens gennemførelse beslutter at anvende alternative metoder til tilbagebetaling af lånet, der er fastsat i aftalen, er, som det er anført i denne doms præmis 51, således uden betydning for vurderingen af, om de sidstnævnte vilkår som sådan er urimelige.
- 55 Det skal tilføjes, at medtagelsen i en aftale, der er indgået med en forbruger, af to alternative vilkår, der vedrører opfyldelsen af den samme forpligtelse for forbrugeren, hvoraf det ene er urimeligt, og det andet er lovligt, gør det muligt for den pågældende erhvervsdrivende at spekulere i, at denne forbruger på grund af manglende oplysninger, uopmærksomhed eller manglende forståelse vil opfylde den pågældende forpligtelse i henhold til det vilkår, der til skade for forbrugeren bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser. En sådan aftalemekanisme kan derfor i sig selv være urimelig.
- 56 Hvis et urimeligt vilkår ikke blev erklæret ugyldigt, ville dette i øvrigt kunne skade gennemførelsen af det langsigtede mål, der er omhandlet i artikel 7 i direktiv 93/13, som er at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør.
- 57 Under disse omstændigheder skal det andet spørgsmål besvares med, at artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at et vilkår i en aftale, der som følge af betingelser for opfyldelsen af visse af den pågældende forbrugers forpligtelser, der er fastsat i vilkåret, skal anses for urimeligt, ikke kan miste denne urimelige karakter på grund af et andet vilkår i denne aftale, der fastsætter muligheden for, at denne forbruger kan opfylde disse forpligtelser på andre betingelser.

Det tredje spørgsmål

- 58 Det tredje spørgsmål, der omhandler fortolkningen af artikel 3, stk. 1, og artikel 4, stk. 1, i direktiv 93/13 vedrører det krav om gennemsigtighed, der påhviler en erhvervsdrivende forud for indgåelsen af en låneaftale, der er indekseret efter udenlandsk valuta, i forhold til en potentiel låntager, når denne er den erhvervsdrivendes ansatte. Dette krav om gennemsigtighed er imidlertid fastsat i dette direktivs artikel 4, stk. 2, for så vidt angår vilkår som de i hovedsagen omhandlede, og begrebet »forbruger« er defineret i det nævnte direktivs artikel 2, litra b).
- 59 Det må derfor lægges til grund, at den forelæggende ret med det tredje spørgsmål nærmere bestemt ønsker oplyst, om artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, sammenholdt med direktivets artikel 2, litra b), skal fortolkes således, at en erhvervsdrivende har pligt til at oplyse den

pågældende forbruger om den indgåede aftales væsentlige karaktertræk og om de risici, der er forbundet med denne aftale, også selv om forbrugeren er dennes ansatte og har et relevant kendskab til området for den nævnte aftale.

- 60 Det skal erindres, at det krav om kontraktvilkårs gennemsigtighed, der er fastsat i dette direktivs artikel 4, stk. 2, skal forstås således, at det ikke alene indebærer, at det pågældende vilkår skal være forståeligt for en forbruger rent formelt og i sproglig henseende, men også, at en almindeligt oplyst, rimeligt opmærksom og velunderrettet gennemsnitsforbruger skal være i stand til at forstå dette vilkår og dermed til på grundlag af klare og forståelige kriterier at vurdere, hvilke potentielt alvorlige økonomiske følger et sådant vilkår kan få for dennes finansielle forpligtelser (dom af 10.6.2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 – C-782/19, EU:C:2021:470, præmis 64 og den deri nævnte retspraksis).
- 61 Denne henvisning til gennemsnitsforbrugeren er et objektivi kriterium. Begrebet »forbruger« som omhandlet i artikel 2, litra b), i direktiv 93/13 har i øvrigt en objektiv karakter og er uafhængigt af den konkrete viden, som den pågældende person kan have, eller de oplysninger, som denne person faktisk besidder (jf. i denne retning dom af 21.3.2019, Pouvin og Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, præmis 24 og den deri nævnte retspraksis).
- 62 Hvad nærmere bestemt angår låneaftaler, der er indekseret efter en udenlandsk valuta, såsom den i hovedsagen omhandlede, indebærer kravet om kontraktvilkårs gennemsigtighed bl.a., at en erhvervsdrivende klart skal oplyse den pågældende forbruger om den omstændighed, at denne ved at indgå en sådan aftale udsætter sig for en valutarisiko, som eventuelt vil være økonomisk vanskelig for vedkommende at håndtere i tilfælde af en depreciering af den valuta, som forbrugeren oppebærer sine indtægter i. Endvidere skal den erhvervsdrivende oplyse denne forbruger om de mulige udsving i vekselkursen og de risici, som indgåelsen af en sådan aftale medfører (dom af 10.6.2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 – C-782/19, EU:C:2021:470, præmis 71 og den deri nævnte retspraksis).
- 63 De oplysninger, som den nævnte erhvervsdrivende meddeler, skal gøre det muligt for en almindeligt oplyst, rimeligt opmærksom og velunderrettet gennemsnitsforbruger ikke blot at forstå, at udviklingen af vekselkursen mellem regnskabsvalutaen og betalingsvalutaen på grundlag af udsving i valutakursen kan medføre ugunstige konsekvenser for den pågældendes finansielle forpligtelser, men også i forbindelse med undertegnelsen af en låneaftale, der er indekseret efter en udenlandsk valuta, at forstå den reelle risiko, som denne forbruger udsætter sig selv for i hele aftalens løbetid i tilfælde af en betydelig depreciering af den valuta, hvori vedkommende modtager sine indtægter, i forhold til regnskabsvalutaen (dom af 10.6.2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 – C-782/19, EU:C:2021:470, præmis 72).
- 64 Det påhviler den nationale retsindeans at efterprøve, under hensyntagen til omstændighederne i forbindelse med indgåelse af aftalen, om den pågældende forbruger er blevet meddelt samtlige de enkeltheder, der kan have indflydelse på omfanget af vedkommendes forpligtelse, og som gør det muligt for denne at vurdere de finansielle konsekvenser heraf (dom af 12.1.2023, D.V. (Advokatsalærer – princippet om anvendelse af en timesats), C-395/21, EU:C:2023:14, præmis 38 og den deri nævnte retspraksis).

- 65 I det foreliggende tilfælde fremgår det af de oplysninger, som den forelæggende ret har fremlagt, at AM, der sammen med PM indgik en låneaftale, som var indekseret efter en udenlandsk valuta, var ansat i mBank og på grund af sin uddannelse og erhvervs erfaring havde kendskab til de væsentlige karaktertræk og de risici, der var forbundet med denne låneaftale, hvilket kendskab en mere velunderrettet forbruger end gennemsnitsforbrugeren har.
- 66 Det fremgår imidlertid af denne doms præmis 60 og 61, at overholdelsen af kravet om gennemsigtighed skal efterprøves i forhold til den objektive standard for en almindeligt oplyst, rimeligt opmærksom og velunderrettet gennemsnitsforbruger, som navnlig hverken svarer til en mindre velunderrettet forbruger end denne gennemsnitsforbruger eller en forbruger, der er mere velunderrettet end den nævnte gennemsnitsforbruger.
- 67 Det fremgår i øvrigt af ordlyden af artikel 2, litra b), i direktiv 93/13, at den beskyttelse, som dette direktiv giver, afhænger af de formål, med henblik på hvilke en fysisk person handler, dvs. de formål, der ikke indgår i dennes erhvervmæssige virksomhed, og ikke af et særligt kendskab, som denne person besidder.
- 68 Denne vide opfattelse af begrebet »forbruger« giver mulighed for at sikre den beskyttelse, som dette direktiv indrømmer alle fysiske personer, der befinder sig i en svagere stilling over for en erhvervsdrivende, ikke kun hvad angår informationsniveau, men også forhandlingsstyrke, hvilken situation medfører, at disse fysiske personer tiltræder betingelser, som på forhånd er udarbejdet af den erhvervsdrivende, uden at kunne øve nogen indflydelse på disses indhold (jf. i denne retning dom af 21.3.2019, Pouvin og Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, præmis 25 og 28).
- 69 Den omstændighed, at en fysisk person indgår en anden aftale end en arbejdskontrakt med sin arbejdsgiver, er således ikke som sådan til hinder for, at denne person kvalificeres som »forbruger« som omhandlet i artikel 2, litra b), i direktiv 93/13 (dom af 21.3.2019, Pouvin og Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, præmis 29).
- 70 Under disse omstændigheder skal det tredje spørgsmål besvares med, at artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, sammenholdt med direktivets artikel 2, litra b), skal fortolkes således, at en erhvervsdrivende har pligt til at oplyse den pågældende forbruger om de væsentlige karaktertræk og om de risici, der er forbundet med den aftale, som den erhvervsdrivende har indgået med forbrugeren, også selv om forbrugeren er dennes ansatte og har et relevant kendskab til området for den nævnte aftale.

Det fjerde spørgsmål

- 71 Den forelæggende ret ønsker med det fjerde spørgsmål nærmere bestemt oplyst, om bestemmelserne i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at når to forbrugere indgår den samme aftale med en erhvervsdrivende, kan de samme kontraktvilkår anses for urimelige i forhold til den første forbruger og for rimelige i forhold til den anden forbruger.
- 72 Som det fremgår af denne doms præmis 31, er dette spørgsmål kun blevet forelagt for det tilfælde, at det tredje spørgsmål besvares benægtende. Da dette ikke er tilfældet, er det ufornuddent at besvare det fjerde spørgsmål.

Sagsomkostninger

- 73 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Niende Afdeling) for ret:

- 1) **Artikel 3, stk. 1, artikel 7, stk. 1, og artikel 8 i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler skal fortolkes således, at disse bestemmelser ikke er til hinder for, at de berørte nationale myndigheder anser et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, for urimeligt alene af den grund, at dets indhold svarer til indholdet af et vilkår i en standardkontrakt, der er opført i det nationale register over almindelige vilkår og betingelser, der anses for ulovlige.**
- 2) **Artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at et vilkår i en aftale, der som følge af betingelser for opfyldelsen af visse af den pågældende forbrugers forpligtelser, der er fastsat i vilkåret, skal anses for urimeligt, ikke kan miste denne urimelige karakter på grund af et andet vilkår i denne aftale, der fastsætter muligheden for, at denne forbruger kan opfylde disse forpligtelser på andre betingelser.**
- 3) **Artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, sammenholdt med direktivets artikel 2, litra b), skal fortolkes således, at en erhvervsdrivende har pligt til at oplyse den pågældende forbruger om de væsentlige karaktertræk og om de risici, der er forbundet med den aftale, som den erhvervsdrivende har indgået med forbrugeren, også selv om forbrugeren er dennes ansatte og har et relevant kendskab til området for den nævnte aftale.**

Underskrifter